TRANZACȚIA DE MEDIERE ȘI EXECUTAREA SILITĂ

MEDIATION TRANSACTION AND ENFORCEMENT

Oxana NOVICOV, ORCID: 0000-0002-4909-1383
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 347.965.42:347.952 e-mail: oxnovicov@gmail.com

Deși opuse ca esență, medierea și executarea silită pot conviețui, ba chiar se pot completa sau își pot potența și accentua avantajele una pe fundalul celeilalte.

Scopul acestei cercetări este identificarea unor omisiuni de reglementare a aspectelor specifice privind executarea silită a tranzacției de mediere, precum și conturarea unor soluții, sugestii pentru creșterea atractivității și aplicabilității metodelor de soluționare alternativă a litigiilor.

Potrivit art. 33 din Legea cu privire la mediere:

„(1) Tranzacția este obligatorie pentru părți și se execută benevol în termen de 20 de zile, dacă părțile nu au stabilit altfel.

(2) Dacă tranzacția încheiată în cadrul unui proces de mediere, care a avut loc în afara procesului civil, nu este executată benevol, pentru a fi executată silit, aceasta poate fi, după caz:

a) confirmată de către instanța de judecată în condițiile Codului de procedură civilă; sau

b) învestită cu formulă executorie de către notar, în condițiile stabilite de lege, dacă a fost încheiată între persoane juridice".

Pentru elaborarea acestui articol, am efectuat un sondaj, ca să aflăm cât de frecvent ajung a fi puse in executare silită tranzacțiile de mediere autentificate notarial și dacă există aspect specific în executarea acestora. Doar 7 dintre executorii judecatorești chestionați au confirmat că au avut în procedura de executare silită tranzacții de mediere, numărul lor la fiecare dintre executorii judecatoresti respectivi osciland între 2 si 15.

Numărul redus de astfel de documente executorii poate fi văzut ca un indicator optimist privind eficiența si sustenabilitatea unei tranzacții de mediere – or, din moment ce acestea rar ajung a fi puse în executare silită, rezultă că părțile procedurii de mediere își respectă benevol angajamentele asumate prin tranzacția de mediere.

În cazul când tranzacția de mediere a fost confirmată de instanța de judecată, va fi eliberat un titlu executoriu, care poate fi pus în executare silită. În acest caz, executarea silită își va urma cursul clasic, reglementat de Codul de executare, aplicabil oricărui titlu executoriu.

În situația când în calitate de document executoriu pus în executare apare tranzacția de mediere învestită cu formulă executorie de către notar, apar anumite aspecte speci-

fice legate de natura acestui document executoriu, pentru care legiuitorul nu a prevăzut soluții adaptate și comprehensive.

Astfel, potrivit art. 71 Cod de executare**,** dacă sensul, extinderea sau modul de aplicare a actului de dispoziţie al instanţei de judecată ce urmează a fi executat nu sunt clare sau au incidenţă asupra procedurii de executare, ori dacă actul de dispoziţie al instanţei cuprinde dispoziţii contradictorii, executorul judecătoresc poate solicita, din oficiu sau la cererea participanţilor la procedura de executare, instanţei de judecată sau **organului emitent** explicarea actului în modul stabilit de lege pentru explicarea hotărârii judecătoreşti.

Articolul citat oferă soluția pentru situațiile când în procesul executării apar neclarități privind sensul/extinderea dispozitivului actului pus în executare. Legea indică că în aceste situații explicarea eventualelor neclarități stă în seama emitentului actului. Însă, raportat la tranzacția de mediere pusă în executare silită, se pare că acest articol nu oferă soluții. Or, în cazul tranzacției de mediere, învestite cu formulă executorie de notar, este mai dificil a stabili cine poate fi considerat emitent al acestui document executoriu, aceasta deoarece potrivit art. 24 al Legii cu privire la mediere, „**Părţile convin, de comun acord, asupra condițiilor de soluționare a litigiului**. **Mediatorul nu are putere de decizie asupra acestor condiţii**, dar, la cererea părţilor, poate înainta propuneri privind opțiunile de soluționare a litigiului”.

Astfel, norma citată, credem, exclude posibilitatea de a considera mediatorul drept emitent al acestui document executoriu.

Pornind de la premisa că caracterul executoriu al tranzacției de mediere emană din procedura notarială de învestire cu formulă executorie, am putea ajunge la ideea că notarul ar putea fi considerat emitent al acestui document executoriu. Apreciem însă că și această tratare este nefondată, din moment ce notarul nu are niciun aport la formularea condițiilor tranzacției, el doar o învestește cu formulă executorie, în acea expunere și conținut pe care i-o prezintă partea interesată.

Această dilemă considerăm urmează a fi dezlegată de legiuitor, clarificând entitatea competentă pentru rezolvarea incidentului procedural cauzat de neclaritatea sensului, extinderii sau modului de aplicare a tranzacției de mediere.

Aceeași situație o avem și referitor la aplicarea prevederilor art. 77 Cod de executare și 252 CPC. Astfel, art. 77 CE prevede că „(1) Dacă există circumstanţe care fac executarea dificilă sau imposibilă, executorul judecătoresc sau părţile în procedura de executare vor înainta în instanţa de judecată care a eliberat documentul executoriu o cerere privind schimbarea modului şi a ordinii de executare a hotărîrii.

(2) Cererea de schimbare a modului şi a ordinii de executare a hotărârii se examinează în modul prevăzut la art.252 Cod de procedură civilă, în cel mult 30 de zile”.

Reținem că acest articol nu oferă soluții pentru documentele executorii ce nu emană de la instanța de judecată. Aceste omisiuni de reglementare privează beneficiarii unei tranzacții de mediere puse în executare silită de unele remedii procedurale, valabile și reglementate pentru alte categorii de documente executorii.

La fel, am considera oportune intervenții legislative pentru a asigura o procedură mai suplă de executare silită a tranzacțiilor de mediere – or, aceste documente executorii, în contrast cu alte documente executorii, prevăd niște obligații asumate benevol de părți, într-un proces de negociere, fără implicarea unor autorități statale. Corespunzător, unele etape ale procedurii de executare ar putea fi reduse sau comprimate, iar unele reglementări restrictive referitoare la urmarirea unor bunuri/venituri (existente în Codul de executare) nu ar trebui să fie aplicate, daca acest lucru rezultă din conținutul tranzacției de mediere.

O altă linie de intervenție legislativă, privind procedura e executare în asociere cu medierea, ar fi cea referitoare la reglementarea modului de executare silită a documentelor executorii vizând minorii – în special cele privind stabilirea domiciliului minorului si cele privind stabilirea graficului de întrevederi cu minorul.

Reglementările actuale ce se conțin în Codul de executare pentru astfel de proceduri sunt sumare, neexistând un capitol dedicat exclusiv acestui tip de executari silite. Acestui deficit de reglementare i se mai alătură și un deficit de pregătire și calificare adaptată interacțiunii cu minorii a executorilor judecătorești – or, aceștia sunt juriști, nu și pedagogi sau psihologi, ca și formare. Aceste două aspecte fac ca tipologia respectivă de executări silite, sensibilă și dificilă prin însăși natura sa, să devină și mai anevoioasă. În acest sens, considerăm bine-venită pentru aceste tipuri de executări silite reglementarea obligatorie a intervenției unui mediator – cu studii psihologice și/sau pedagogice – pentru situațiile când minorul refuză să stea cu părintele în custodia căruia a fost determinat de instanță sau refuză să se întâlnească cu unul dintre părinți, bunei, manifestă ostilitate sau frică față de aceștia.

În concluzie, aplicarea sugestiilor enunțate ar spori atractivitatea, celeritatea executării și aplicabilitatea tranzacțiilor de mediere. La fel, creșterea interesului pentru aplicarea mecanismelor alternative de soluționare a litigiilor ar fi mult mai rodnică și vizibilă, dacă legiuitorul ar diminua tendința de a imprima – din ce în ce mai mult – executării silite (procedură coercitivă prin esența sa) caracter rugător și foarte permisiv cu debitorul. Această tendință diluează granițele dintre amabil și coercitiv, și lipsește măsurile de soluționare alternativă a litigiilor de un fundal de contrast ce le-ar avantaja.